

Tanja Rönkkö

Tuhansia vuosia kulttuuria: Hamanaka 2. Arkeologisilla kaivauksilla Rebun-saarella, Hokkaidöllä, Japanissa.

Archaeological excavations at Hamanaka 2, Rebun Island, Hokkaidō, Japan

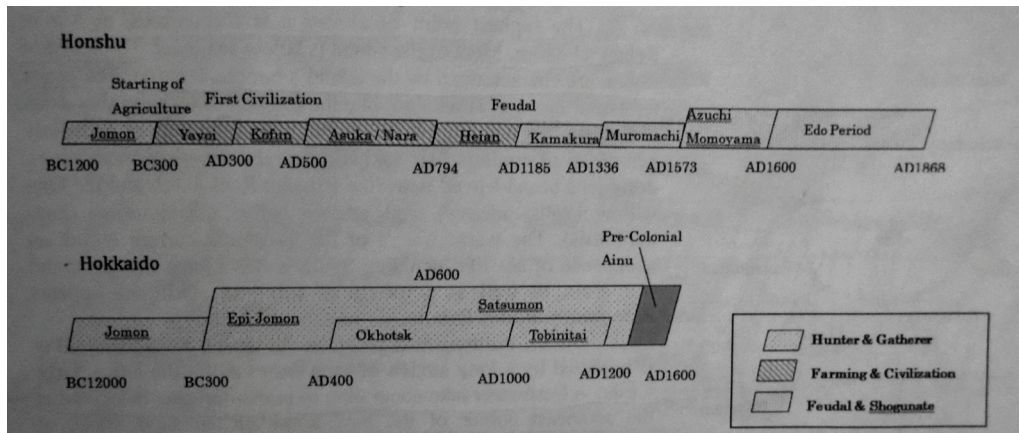
The site Hamanaka 2 in Rebun Island, Japan, is a Shell Midden with graves dating from the Jōmon Period to the Historical Ainu Period (1500 BC–1700 AD). It includes a remarkably high concentration of Okhotsk graves (400–900 AD). The site has attracted many archaeologists during decades, and numerous excavations have been carried out. Since 2011 an international group of archaeologists have been working on the so called Nakatani site in Hamanaka 2. The excavations continued in the summer 2016. In this article I review the history of the site as well as describe the excavations conducted in 2016.

Osallistuin elokuussa 2016 arkeologisille kaivauksille Japanissa (Kartta 1), Rebun-saarella Hamanakassa. Päädyin näille kaivauksille osittain sattuman kautta, kun kävin Helsingin yliopiston arkeologian laitoksella kuuntelemassa vierailevan professorin luentoa. Professori Hirofumi Kato Hokkaidōn yliopistosta esitelmöi yliopiston projektista ja kaivauksista Rebun-saarella. Kyseessä on kansainvälinen *Baikal Hokkaidō Archaeological Project* (BHAP), josta kerron myöhemmin lisää. Projektin tiimoilta Hamanakassa on aina vuodesta 2011 suoritettu joka kesä arkeologisia kaivauksia. Otin yhteyttä professori Katoon ja minulla oli onni päästä mukaan tähän projektiin. Kyseessä oli siis ensimmäinen kertani kaivauksilla Japanissa. Kokemus oli kerta kaikkiaan unohtumaton. Tänä vuonna myös kahdeksas *World Archaeological Conference* (WAC-8) pidettiin Japanissa, Kyōtossa (Kaner 2016: 88). Vuosi 2016 on Japanin arkeologian piirissä merkittävä, sillä täsmälleen sata vuotta sitten perustettiin ensimmäinen arkeologian laitos Kyōton Keisarikseen Yliopistoon (Miyamoto 2016: 11).

Koska kyseessä on Japani, jonka esihistorialliset ja historialliset vaiheet ovat länsimaalaiselle arkeologille usein hieman vieraita, esittelen alussa lyhyesti artikkelin kannalta keskeisimmät käsitteet. Paikan nimien yhteydessä käytän japanilaista Rōmaji-kirjoitusasua¹. Sen jälkeen kerron lähemmin BHAP-projektista ja sen tutkimuksista Rebun-saarella. Sitten kerron hieman Rebun-saaren historiasta ja arkeologisesta toiminnasta siellä. Viimeiseksi kerron tämän kesän kaivauksista. Valitettavasti suurin osa kaivausraporteista ja -tutkimuksista on japanin kielellä, jota en vielä hallitse. Tästä johtuen joudun käyttämään tämän artikkelin lähteenä pitkälti minulle annettua englanninkielen käännöstä vuoden 2015 kaivausraportista. Lisäksi käytän lähteinäni minulle henkilökohtaisesti annettuja suullisia tiedonantoja ja sähköpostitse saamiani muihinpanoja kaivauksilta.

Hokkaidōn kulttuureista

Hokkaidōn saaren kulttuurihistoria eroaa selvästi Honshūn (kartassa 1 nimellä ”Main

Kuva 1. Honshūn ja Hokkaidōn kronologiat (Kato, H. & Naganuma, M. 2015).

land”) vastaavasta (Kuva 1). Sekä pohjoisilla että eteläisillä saarilla Japanissa on ominen, Japanin ydinalueesta eroava kulttuurihistoria (Kato 2016: 25). Keskityn tässä artikkelissa esittelemään lyhyesti Rebun-saaren kannalta tärkeät kulttuurit, ja rajaan ne käsittämään Japanin pohjoisosia.

Jōmon-kulttuurin edustajat olivat metsästäjä-keräilijöitä, ja heidät tunnetaan varsinkin simpukoiden laajasta hyödyntämisestä. Kausi on jaettu viiteen eri ryhmään, käsittäen ensimmäisen Jōmon (14 000/8 000 [vaihtelee lähteen mukaan]– 4000 eaa., varhaisen Jōmon (4000–2500 eaa.), keskisen Jōmon (2500–1500 eaa.), myöhäisen Jōmon ja viimeisen Jōmon (1500–300 eaa.). (Kato 1987: 26–29, 32.) Hokkaidōn saarella, kuten myös Rebun-saarella viimeisen Jōmon jälkeen kausi jatkuu vielä Epi Jōmon-kulttuurina aina noin vuoteen 600 jaa. asti (kuva 1). Japanin kielen Jō (じょう) tarkoittaa köyttä, nuoraa tai narua. Nimi Jōmon juontaa juurensa aikakauden tyypillisestä keramiikasta, jossa koristelu tehtiin käytämällä nuoraa.

Okhotsk-kulttuuri saapui Sakhalin-saarelta (joka nykyisin kuuluu Venäjälle) tulleiden ihmisten mukana 400-luvulla jaa. He asettuivat asumaan Okhotskin meren rannalle, mutta levittäytyivät myös Japaninmeren rannalle.

Heidän kulttuurinsa oli hyvin merellinen; he metsästivät valaita, hylkeitä ja muita mereneläviä. He pitivät kotieläiminään koiraa ja sikaa. He kävivät myös kauppaa sekä Hokkaidōn että Honshūn asukkaiden kanssa. Okhotsk-kulttuuri ilmeisesti sulautui yhteen Satsumon-kulttuurin kanssa 700- ja 800-luvuilla jaa. ([Ei nimeä] 2016.)

Ainu-kulttuuriksi nimitetään aikakautta noin 1400-luvusta 1700-luvun alkuun, jolloin ainut asuttivat Hokkaidōa, pohjoista Tōhokua Honshūssa, Kuril-saaria (nykyisin Venäjää) ja Sakhalin-saarta. ([Ei nimeä] 1994: 3, 5.) Tuolloin he asuttivat myös Rebun-saarta, mutta nykyään saarella ei asu yhtäkään ainua (Kato 10.8.2016, suullinen tiedonanto.) Sana ”ainu” tarkoittaa ainujen kielellä ihmistä. Heidän alkuperästään on monta eri teoriaa ([Ei nimeä] 1994: 2–3), ja se on edelleen ajankohtainen tutkimusaihe (Kato 10.8.2016, suullinen tiedonanto). Ainujen kulttuurissa on viitteitä sekä Okhotsk-kulttuurista että Satsumon-kulttuurista ([Ei nimeä] 2016). He elivät lähinnä metsästäen, kalastaen ja keräillen, mutta harrastivat myös pienimuotoista viljelyä ([Ei nimeä] 1994: 12). Heidät on virallisesti tunnustettu alkupe räiskansaksi vuonna 2008 (Kato 2016: 23).

Kartta 1. Japani (PAT maps. IanMacky.net). Japani koostuu neljästä pääsaaresta, jotka ovat Honshū, Hokkaidō, Shikoku ja Kyūshū sekä tuhansista pienemmistä saarista (Hall 1993:6). Rebun-saari sijaitsee tässä Hokkaidōn pohjoisen osan tuntumassa.

Kartta 2. Rebun-saari. Hamanaka 2-kohde on merkitty karttaan punaisella tekstillä. (Kuvan-
nut: Tanja Rönkkö.)

Baikal Hokkaidō Archaeological Project

Baikal Hokkaidō Archaeological Project (BHAP) on Kanadan Albertan yliopiston johtama kansainvälinen tutkimusprojekti, jossa tutkitaan keski-Holoseenin metsästäjä-keräilijäyhteisöjä kahdessa eri kohteessa: Baikal-järven ympäristössä Siperiassa ja Hokkaidöllä, Japanissa. Projektin johtajana toimii professori Andrzej Weber Kanadan Albertan yliopistosta, Antropologian laitoksesta. ([Ei nimeä] 2012.)

Mukana tässä projektissa on eri alojen asiantuntijoita niin arkeologian, kansatieteen, fyysisen kemian ja fysiikan, molekyylibiologian kuin osteologiankin aloilta. ([Ei nimeä] 2012.) Projektin tiimoilta Rebun-saarella Japanissa on vuodesta 2011 lähtien suoritettu joka kesä kaivauksia. Ilmeisesti projektissa on tapahtumassa muutoksia, joten tämän vuoden kaivaukset Rebun-saarella järjesti Hokkaidōn yliopisto.

Hokkaidōn yliopistosta projektissa on mukana muun muassa professori Hirofumi Kato, joka toimii myös apulaisprofessorina *The Center for Ainu and Indigenous Studies* -keskuksessa. Yhtenä tutkimuksen aiheena Rebun-saarella onkin kysymys ainujen kulttuurin alkuperästä (Kato 10.8.2016, suullinen tiedonanto).

Rebun-saaren historiaa

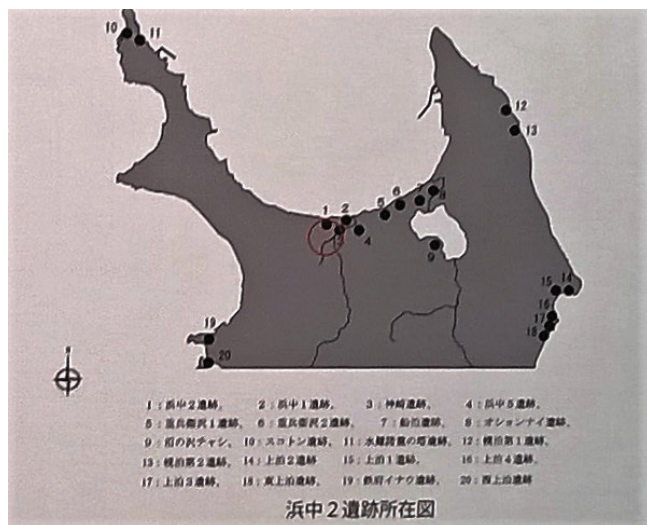
Rebun-saari (kartta 2) sijaitsee Japaninmerellä 50 kilometriä luoteeseen Hokkaidōn saarelta. Sinne pääsee Hokkaidōn pohjoisimman kaupungin, Wakkanain, kautta lautalla. Saaren nimi on peräisin ainujen kielestä ”Repun shiri”, joka tarkoittaa saarta avoimella merellä. Saari on 28,5 kilometriä pitkä ja 7,9 kilometriä leveä. Sen korkein kohta on Rebun-vuori, joka kohoaa 490 metrin korkeuteen. Saaren pohjoispuolella sijaitsee Kushu-niminen järvi, joka on melko lähellä itse kaivausalueutta. (Kato & Naganuma 2015.)

Saaren elämistää luonnehtii sen syrjäinen sijainti, jonka takia saarella ei

esimerkiksi esiinny suuria maaeläimiä. Tsushiman lämpimät virtaukset houkuttelevat lähistölle erilaisia merieläimiä. (Kato & Naganuma 2015.) Sekä Rebun- että naapurinsa Rishiri-saari ovat tunnettuja lähinnä kauniista luonnostaan ja kukkaloistostaan (esim. Jussila 2015: 324). Harva tietää, että Rebun-saarella on yhteensä 40 arkeologista kohdetta (Kato & Naganuma 2015), tosin osa kohteista on tuhoutunut rakennustöiden ym. takia (Gomes 5.8.2016, suullinen tiedonanto). Suurin osa näistä kohteista sijaitsee saaren itäpuolella. Itse kaivausalue Hamanaka 2 sijaitsee saaren pohjoispuolella, Funadomari-lahden tuntumassa (ks. kartta 2).

Lisäksi samanikäiset kohteet ovat keskittyneet saarella samoihin paikkoihin: Okhotsk-kulttuurin löytöpaikat sijaitsevat Kafukan lähistöllä, kun taas Jōmon-kulttuurin löytöpaikat ovat keskittyneet Uedomariin (ks. kartta 2). Kuitenkin itse Hamanaka on, kuten Funadomariakin, moniperiodinen. Hamanaka 2:ssa kulttuurikerrokset ulottuvat aina historiallisesta Ainu-kulttuurikerroksesta (1400–1700-luvun alku) varhaiseen Jōmon-kulttuurikerrokseen (300 eaa. alkaen) asti, täten kattaen muutaman tuhatta vuotta. Lisäksi Hamanakan alueella ihmisen luut ovat säilyneet yllättävän hyvin, ja varsinkin Hamanaka 1-kohdetta luonnehtivat lukuisat hautaryppäät (Kato & Naganuma 2015).

Funadomari (kartta 3) on laajalti tunnettu arkeologinen kohde (kartassa merkitty numerolla 7). Se on todettu tärkeäksi paikaksi tutkittaessa vaihtokauppaa ja kaupankäyntiä pohjoisen Japanin kanssa. (Kato & Naganuma 2015.) Sekä Hamanaka 1 (kartassa merkitty numerolla 2) että Hamanaka 2 (kartassa numerolla 1) sijaitsevat hiekkadyynillä noin kilometrin päässä Funadomarin kohteesta ([Ei nimeä] 2012). Lisäksi alueella sijaitsee muitakin arkeologisia kohteita, kuten Hamanaka 5 (numerolla 4), Oshonnai (numerolla 8) sekä Sukoton (numerolla 10).

Kartta 3. Funadomari-lahden arkeologiset kohteet (Kato & Naganuma 2013).

Kartta 4. Hamanaka 2-kohteessa suoritettut kaivaukset (Kato & Naganuma 2014).

Hamanaka 2

Ensimmäinen virallinen kaivaus Hamanakan alueella suoritettiin vuonna 1949. Koska kylä on kehittynyt vuosien varrella, on rakennustöiden alta jouduttu suorittamaan lukuisia arkeologisia kaivauksia. (Kato & Naganuma 2015.) Luultavasti nykyinen asutus on rakennettu täsmälleen aikaisemman päälle. Tämä ei sinänsä ole mikään ihme, sillä Japanissa suurin osa pinta-alasta on vuoristoista

ja täten asutukselle kelvotonta. Siksi samoilla asuinalueilla on asuttu parhaimmillaan vuosituhansia (Hall 1993: 6).

Hamanaka 2-kohteessa on suoritettu paljon kaivauksia (kartta 4). Kerron seuraavassa lyhyesti varhaisimmasta kaivauksista kohteessa ja myös niiden tuloksista. Kaivauksilla vuosina 1990–1992 on kaivettu lähinnä Ainu-kulttuurikerroksesta Epi Jōmon-kulttuurikerrokseen asti. Vuosina 1994–1997 päästiin jo myöhäisen Jōmon

kulttuurikerroksiin. Tosin kaikkia kulttuurikerroksia ei ole voitu varmentaa. Kanzaki Wenaipo-kaivausalue ajoittuu Jōmon-kaudelle. Tutkijat ovat arvelleet, että tällä paikalla ja Hamanakalla olisi jonkinlainen yhteys. (Kato & Naganuma 2014; 2015.)

Hamanakassa vanhimmat keramiikkalöydöt ajoittuvat myöhäiseen Jōmon-kauteen. Samalta aikakaudelta on löydetty myös tulisijan jäänteitä. Eläinten luut – kuten japaninmerileijonan, hylkeen, mursun ja lokin luut – viittaavat paikan kausiluonteiseen käyttöön. Tällöin paikka oli käytössä lähinnä kesäisin. (Kato & Naganuma 2015.)

Epi-Jōmon-kulttuurikerroksista taas on löydetty keramiikkaa, kivityökaluja, eläinten – kuten albatrossin ja koiran – luita. Suuret määrät Abaloni-simpukan kuoria viittaa vahvasti siihen, että paikalla olisi tuolloin toiminut Abaloni-simpukkasavattamo. (Kato & Naganuma 2015.)

Okhotsk-kulttuurin löydöt eroavat huomattavasti edellä mainituista Jōmon-kulttuurin löydöistä. Okhotsk-kulttuurikerroksesta on löydetty paljon asuinpaikkojen jäänteitä ja hautoja. Myös hyödynnettyjen eläinten lajit eroavat edellisistä kulttuurikerroksista. Tällöin hyödynnettiin muun muassa turkishylkeitä ja valaita. Myös monien lintujen ja kalojen luita, samoin kuin koirien ja sikojen luita, on löydetty runsaasti kulttuurikerroksesta. (Kato & Naganuma 2015.) Hamanakasta on Okhotsk-kulttuurin hautoja löydetty enemmän kuin muualta saarelta ([Ei nimeä] 2012).

Jōmon-kulttuurin kaudella asukkaiden yhteydet suuntautuivat Japaninmerelle, Hokkaidōn eteläisille ja keskisille alueille, kun taas Okhotsk-kulttuurin kaudella ne suuntautuivat Okhotsk-merelle, Sakhaliniin ja itäiselle Hokkaidōlle (Iwanami 12.8.2016, suullinen tiedonanto).

Kesän 2016 kaivausalue on merkitty karttaan 4 kirjaimella A eli Nakatani, jota ensimmäisen kerran kaivettiin jo vuonna 2011. Vuonna 2013 siihen palattiin, ja siitä lähtien kaivausalue on ollut sama. (Kato & Naganuma 2014.) Kaivausaluetta on toki laajennettu tarvittaessa. Vuoden 1992 kaivaukskertomuksessa alueesta oli nykyisen, Nakatanin, kai-

vausalueen lähellä muutaman metrin päähän karttaan merkittynä rakennus, joka sittemmin on hävinnyt kartoista (山内1992: karttaliite).

Ainu-kulttuurikerroksesta on löydetty suuri tunkio, joka kertoo Abaloni-simpukan laajamittaisesta hyödyntämisestä. Tämä kulttuurikerros on ollut hyvin lähellä pintakerrosta (Iwanami, 12.8.2016, suullinen tiedonanto).

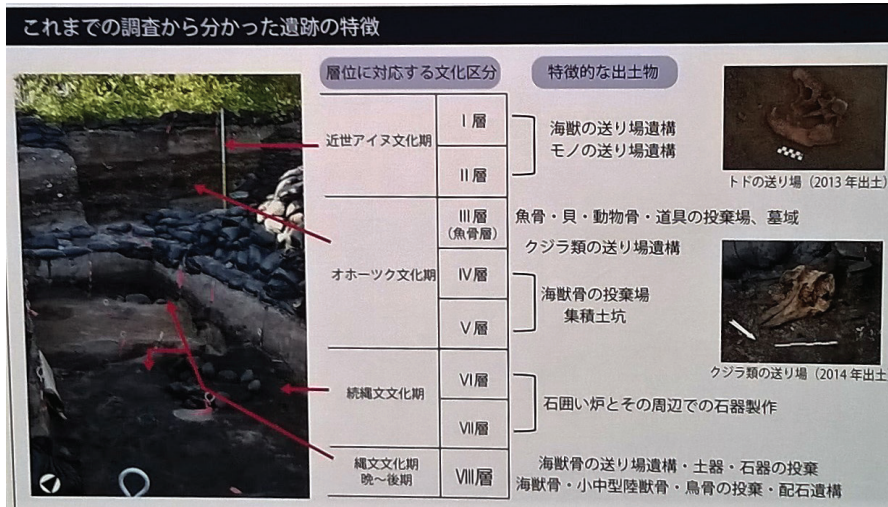
Kesän 2016 kaivaukset

Ensimmäinen kosketukseni Rebun-saaresta oli rauhallinen lauttamatka Kafukan kaupunkiin, jossa lauttaterminaali sijaitsee. Sieltä ajoimme saaren pohjoisosaan, jossa majapaikkamme sijaitsi. Se oli lyhyen ajomatkan päässä itse kaivausalueesta. Kaivaukset pidettiin 1.–21.8.2016.

Tämän kesän kaivauksilla oli paljon opiskelijoita, joista suurin osa oli Hokkaidōn yliopistosta. Japanilaiset opiskelijat olivat saapuneet saarelle lähinnä kielivaihdon vuoksi. Me ulkomaalaiset olimme pääosin Yhdysvalloista, Kanadasta tai Englannista, mutta myös Venäjältä oli muutama opiskelija. Ryhmä jatko-opiskelijoita vastasi jälkitöistä laboratorioissa sekä muutamia jatko-opiskelijat toimivat kaivausapulaisina. Itse työskentelin laboratorioissa jälkitöiden parissa. Minun lisäksi projektissa on mukana vain yksi suomalainen, jatko-opiskelija Ari Junno.

Koska kaivauksilla oli paljon osallistujia, meidät jaettiin kolmeen ryhmään, jotka vuorottelivat kolmen eri kohteen parissa. Kun yksi ryhmä oli kaivauksilla päivän, toinen ryhmä oli sillä aikaa laboratorioissa tekemässä jälkitöitä ja kolmas museokierroksella Kafukan kaupungissa saaren eteläosassa. Täten jokainen sai tehdä kaikkea.

Tänä kesänä jatkoimme siitä, mihin viime vuonna oli jääty. Aikaa tosin oli vähemmän kuin yleensä; vain kolme viikkoa, joista niistäkin kului osa hiekkasäkkien poistamiseen ja takaisin laittamiseen. Lisäksi muutama päivä meni siivoamiseen ja luentoihin, joten todellisia kaivauspäiviä kertyi vain

Kuva 2. Profilikartta (Kuvannut: Tanja Rönkkö). Kaivausalueen kulttuurikerrokset. Kerrokset I ja II ajoittuvat Ainu-kulttuuriin, kerros III, IV ja V ajoittuvat Okhotsk-kulttuuriin. Kerrokset VI ja VII ajoittuvat Epi Jomon-kulttuuriin.

kahden viikon verran. Kaivauksen johtajana toimi professori Weber. Hänen apulaisinaan toimivat muun muassa jatko-opiskelijat Ren Iwanami ja Yu Hirasawa Hokkaidōn yliopistosta.

Tänä kesänä kaivoimme lähinnä kerroksia 3 (Okhotsk-kulttuuri) ja 7–9 (Epi Jōmon–viimeinen Jōmon) (kuva 2). Kaivausaluetta oli laajennettu vähitellen, joten esimerkiksi viereisillä ruuduilla saatettiin kaivaa täysin eri kerroksia. Lisäksi kerros 3 (Okhotsk-raakkutunkio) oli täynnä kalan luita ja simpukan kuoria (Abaloni), joten kaivaminen siinä kulttuurikerroksessa oli hitaampaa.

Sää kaivausalueella oli yleensä joko pilvinen tai aurinkoinen. Vain yhtenä iltapäivänä kaivaukset piti keskeyttää sateen takia. Mittauslaitteena toimi teodoliitti, jolla oli jo aikaisempina vuosina mitattu kiintopisteitä.

Kaivausalue jaettiin osiin, joista suurin yksikkö oli 4 x 4 metrin ja pienin yksikkö oli 1 x 1 metrin laajuinen. Jokaisella alueella ja ruudulla oli oma, jo aikaisempina vuosina annettu tunnuksensa. Kaivoimme tasoisia, mutta mitään selkeää tai rajattua tasoa ei ollut määritetty. Jokainen kulttuurikerros dokumentoitiin ja mitattiin huolellisesti. Kaivauk-

silta otettiin ainakin muutama maanäyte ja edellä mainitusta tulisijasta otettiin radiohiili ajoitus. Lisäksi Ari Junno otti keramiikkaa tutkimuksiaan (jäännösanalyysi) varten.

Alueella B02 kaivettiin kerroksesta 4 tuli vastaan tummempi kulttuurikerros, jossa oli muun muassa kuoppa ja hiilikeskittymä ruudussa B02–b4. Alueella A03 kaivettiin pääosin kerroksia 7–9 ja niistä löytyi lähinnä keramiikkaa myöhäiseltä Jōmon-kaudelta, eläinten luita, iskoksia ja ytimiä. Ruudussa A03–c4 tuli kerroksessa 8 vastaan tulisija, jonka esiin kaivaminen jäi kesken ajan loppumisen takia. B03–C03-alueilla taas kaivettiin kerroksia 8 ja 9. Tästä alueesta tuli vain hyvin vähän löytöjä. (Iwanami, 29.8.2016: liite.) Kaivausalue jätettiin näihin tasoihin (kuva 3), ja ne peitettiin hiekkasäkeillä odotamaan ensi vuoden kaivauksia.

Jälkityöt tehtiin kaivausten lomassa – välillä melkoisella kiireellä ajan puutteen vuoksi. Laboratorionamme toimi vanha, jo hylätty, koulurakennus. Löytöjä kaivauksilta kertyi todella paljon. Suurimmat löytöryhmät olivat eläinten luut (joista monissa oli teuras- ym. jälkiä) – joukossa myös koiran luita –, Abaloni, keramiikka (suurin osa ajoit-

tui Okhotsk-kulttuurin kauteen), iskokset ja muutama ydin. Kerroksesta 3 tuli eniten Abaloni-simpukan kuoria ja myös keramiikkaa. Löydöt jaettiin kahteen ryhmään, ns. tavallisiin löytöihin ja erikoislöytöihin, joihin laskettiin kuuluviksi muun muassa koristeltu keramiikka; eläinten luut, joissa oli merkkejä ihmistoiminnasta; ytimet ja esineiden katkelmat. Kaivausten jälkeen löydöt siirrettiin Hokkaidön yliopiston tiloihin, missä niitä voidaan tutkia tarkemmin. Kaivaukset jatkuvat taas ensi vuonna.

Olihan Rebun-saarella toki muutaakin kuin kaivaukset: vapaa-aikanamme tutkimme saarta ja vietimme aikaa sekä keskenämme että paikallisten asukkaiden kanssa. Saarella olomme aikana järjestettiin jopa festivaalitkin. Jos minulta kysytään mikä oli parasta, niin vastaukseni olisi: kaikki. Onhan sentään kyseessä Japani – nousevan auringon maa. Se jäi kyllä mieleen, kun kyläläiset järjestivät meille ulkomaalaisille kulttuuripäivän, jolloin saimme kokeilla kendoa (japanilainen taistelulaji), taitella origameja, tehdä dorayakeja (eräänlainen japanilainen pannukakku) ja leikkiä paikallisten lasten kanssa. Yleisesti aika kului todella nopeasti ja kaikki tuntuivat viihtyvän hyvin.

Olen kuullut jokaiselta, joka on Japanissa käynyt, että kaippaa sinne uudestaan. Nyt voin itsekin sen sanoa: kaipaamaan Japaniin yhä uudestaan.

Bibliografia

Henkilökohtaiset tiedonannot

- Gomes, Amanda, jatko-opiskelija University College London, 5.8.2016.
 Iwanami, Ren, jatko-opiskelija, Hokkaidön yliopisto, 12.8.2016.
 Iwanami, Ren, jatko-opiskelija, Hokkaidön yliopisto. Request of questionnaire. Liite.ar.ar.ren@gmail.com. Sähköpostiviesti kirjoittajalle. 29.8.2016.
 Kato, Hirofumi, professori, Hokkaidön yliopisto. 10.8.2016.

Painamattomat lähteet

- Kato, H. 2016. Indigenous Peoples (Ainu) Issues and Japanese Archaeology. *WAC-8 Proceedings of Public Lectures: 23–25*. WAC-8 Kyōto Local Organizing Committee.
 Kato, H. & Naganuma, M. 2015. Hamanaka 2 site Excavation Information Packet (englanniksi). Käännös pamfletti. Hokkaidön yliopisto/ Center for Ainu & Indigenous Studies.
 Kato, H. & Naganuma, M. 2014. Preliminary Archaeological Field Report of Excavation at Hamanaka 2 Site, Rebun Island, Hokkaidō, Japan (japaniksi). Kaivauskertomus. Hokkaidön yliopisto/ Center for Ainu & Indigenous Studies.
 Kato, H. & Naganuma, M. 2013. Preliminary Archaeological Field Report of Excava-

Kuva 3. Kaivausalue lännestä päin kuvattuna. Kuva on otettu päivää ennen hiekkasäkkien takaisin laittoa. Kuvaaja: Tanja Rönkkö.

tion at Hamanaka 2 Site, Rebun Island, Hokkaidō, Japan (japaniksi). Kaivauskertomus. Hokkaidōn yliopisto/ Center for Ainu & Indigenous Studies.

Miyamoto, K. 2016. The Beginnings of Modern Archaeology in Japan and Japanese Archaeology before World War II. *WAC-8 Proceedings of Public Lectures*: 10–14. WAC-8 Kyōto Local Organizing Committee.

akarenga-h.jp/en/Hokkaidō/jomon/j-05/>(Luettu 4.10.2016).

[Ei nimeä] 2012. *Baikal-Hokkaidō Archaeological Project*. [Www-dokumentti]. <bhap.art-srn.ualberta.ca/about>(Luettu 27.9.2016).

Kirjallisuus

山内利雄 1992. *Archaeological Investigation in Hamanaka II, Island of Rebun, Hokkaidō*. (Japaniksi)

[Ei nimeä] 1994. *Ainu History and Culture*. The Ainu Museum, Hokkaidō, Japan.

Hall, J. W. 1993. *Japan from Prehistory to Modern Times*. Charles E. Tuttle Company, Tokyo.

Jussila, T. 2015. *Japani Passi*. Kanki Press oy, Helsinki.

Kaner, S. 2016. Editorial. *Japanese Journal of Archaeology* 3 (2): 87–88.

Kato, S. 1987. The Jōmon Culture. *Recent Archaeological Discoveries in Japan*: 24–36. The Centre for East Asian Cultural Studies, Tokyo.

Okura, J.; Saarimaa, S. & Virtanen, M. 2014. *Matkalle mukaan. Suomi-japani-suomisanakirja*. Gummerus Oy, Latvia.

Tanja Rönkkö

Kirjoittaja on arkeologi (FM) ja kiinnostunut Japanista.

tanja.ronkko@luukku.com

Loppuviite

- 1 Japanin kielessä käytetään kolmea eri merkkijärjestelmää: Hirakana, Katakana ja Kanji. Koska nämä eroavat huomattavasti länsimaalaisista aakkosista, aloitetaan japaninkielen opiskelu yleensä Rōmaji-kirjoitusjärjestelmällä. (Hashi 2012.) Se on japania länsimaalaisilla aakkosilla kirjoitettuna. Käytössä on monta eri variaatiota, mutta yleisin on Hepburn-järjestelmä. (Dunning 2007.) Tässä artikkelissa se lähinnä tarkoittaa, että muun muassa pitkän oo/[ou]-vokaali on korvattu ō-kirjaimella. Japanin kielen äänteet ovat hyvin samankaltaisia kuin suomen kielen äänteet (Okura et al. [toim.] 2014), mutta esim. j-kirjain lausutaan kuten nimessä John ja y-kirjain taas lausutaan j-kirjaimena; eli nimi Yuna lausutaankin ”juna”.

Elektroniset lähteet

Dunning, B. G. 18.7. 2007. *James Hepburn 1832's influence lives on in Japan*. [Www-dokumentti]. < http://www.princeton.edu/paw/web_exclusives/plus/plus_071807hepburn.html > (Luettu 27.10.2016).

Hashi 2012. *How Romaji can ruin your day. Maybe you should learn actual Japanese?* [Www-dokumentti]. <<https://www.tofugu.com/japanese/romaji/>> (Luettu 27.10.2016).

[Ei nimeä] 2016. Encounter between Cultures from the North and the South-Okhotsk Culture and Satsumon Culture. *AKA-RENGA Portal Site of Hokkaidō's History and Culture*. [Www-dokumentti]. <Www.